

Професор **Никола И. Стаменковић**, дипл. инж. грађевинарства

(1858 – 1910)

Професор Никола Стаменковића је први српски професор хидротехничких дисциплина и један од оснивача и први уредник првог инжењерског научног и стручног гласила на Балкану – 'Српског техничког листа'. По свеколиким стручним, наставним, публицистичким, али и друштвеним активностима проф. Никола Стаменковић се може сматрати утемељивачем хидротехничког образовања и стваралаштва у Србији, али и у земљама западног Балкана.

Никола Стаменковић је рођен у Београду 21. марта 1858. године. Основну школу је завршио у Београду 1868. године. Средње образовање је стекао у Реалки -

Првој београдској гимназији у којој је матурирао 1874. године. По завршетку Реалке уписао се на Технички факултет тадашње Велике школе, коју је завршио 1879. године. На даље школовање отишао је у Минхен, где је студирао на грађевинском одсеку тада познате Минхенске политехнике. У складу са тадашњим правилима на том универзитету је практично поново започео студирање. По завршетку студија у Минхену вратио се у Србију 1885. године, где је примљен у државну службу, у железничко одељење Министарства грађевина. Дипломски државни испит је положио у јесен 1886. године и унапређен је у инжењера VI класе, јануара 1887. године. Те године је изабран за професора Техничког факултета, што је Краљ Милан потврдио указом од 21. новембра. Његово приступно предавање на Великој школи (1888.) 'Развитак и значај хидротехнике' било би и сада актуелно. Предавао је више предмета: Регулација река, Каналисање река, Снабдевање вароши водом, Наводњавање или заливање земљишта водом, Исушивање баровитог и мочварног земљишта, Канализација вароши, Хидротехничке грађевине. Био је ерудита и полиглота, па је преводио на српски језик највреднија чланке и публикације. Превео је и 1890. године објавио тада најбољу књигу из области хидротехнике 'Основи хидротехнике' Густава Толкмита. То је први уџбеник из хидротехнике на овим просторима. Године 1894. учинио је пионирски помак – основао је Завод за хидротехнику на Техничком факултету Велике школе. Године 1894. изабран је за декана Техничког факултета Велике школе, а у два мандата (за то време неуобичајено) 1898-99 и 1899-1900. године биран је за ректора Велике школе. Важио је за одличног, систематичног и омиљеног предавача. Због својих стручних и људских квалитета и пословичне објективности постављен је за председника Комисије за полагање државних испита за инжењере и архитекте.

Са Миливојем Јоксимовићем покренуо је 1890. године 'Српски технички лист' и постао његов уредник. Удружење српских инжењера и архитеката, образовано 1890. прихватило је Српски технички лист као своје гласило, а Никола Стаменковић као уредник и главни сарадник остаје до 1903. године. Био члан управног одбора тог Удружења, 1901. је изабран за потпредседника, а од 1902. до 1904. је био његов председник. Објављивао је бројне чланке, најчешће и 'Српском техничком листу'. Значајна је његова монографија 'Грађа за проучавање Мораве' из 1896. године. Опус његових чланака је широк и обухвата регулације река, бране, водоводе, канализацију, пловидбу (чланком о 'каналу посред Европе' наговестио је пловни пут Дунав-Рајна Мајна). Његов чланак 'Поплаве и шуме' био би и сада актуелан.

Био је најутицајнији инжењер грађевинарства, али је одбијао понуде да буде министар. Прихватио је да кратко време буде председник Београдске општине, да би добро усмерио развој комуналне инфраструктуре – водовода, канализације, уређења кејова, улица. У складу са Законом о водама из 1905., а на његову иницијативу, године 1905. у Министарству народне привреде образовано је Хидротехничко одељење, са великим ингеренцијама. Одељење је имало и Управу вода, на чијем челу је у почетку био Никола Стаменковић. Као рационално усмерен инжењер прихватао је само оне дужности на којима је могао да одмах на почетку изврши добро стручно и организационо усмерење, са јасним задацима које треба обавити, а онда би нашао добре заменике, па би се повлачио на нов задатак.

Као најистакнутији стручњак хидротехничар биран је у стручне комисије, најчешће на њихово чело, за сва важна хидротехничка питања у Србији. Руководио је радовима око истраживања воде и пројектима изградње купатила у Врањској Бањи, Смедеревској Паланци, Бањи Ковиљачи, и др. Писао је и о регулисању речних токова, са нагласком на Мораву и уређење Ђердапа, као и о подизању пристаништа у Београду. Посебну пажњу заслужује његов рад везан за водовод и канализацију Београда. Умро је у 52 години живота 12. јануара 1910. године у Нишу док је председавао на састанку о хидроелектранама на Нишави. Остаће упамћен као први професор и стручњак који је у најбољем правцу усмерио студије хидротехнике на Грађевинском факултету у Београду и развој сектора вода у Србији.

Бранислав Ђорђевић

10.9.2018.